

**MIEKE
RAMAEKERS
BELEIDSVERKLARING
2012**

1. Inleiding	9
2. Analyse en kennis welzijnsproblemen	13
3. Samenwerken aan welzijn	17
4. Impulsbeleid: naar een andere en betere aanpak	22
5. Samen met anderen	32

COLOFON

EEN UITGAVE VAN

Mieke Ramaekers, gedeputeerde

COÖRDINATIE

kabinet gedeputeerde Mieke Ramaekers

REDACTIE

Hilde De Wilde, Bieke Jongen, Valerie Pirard, Vera Wendt

EINDREDACTIE

Mieke Ramaekers

GRAFISCH ONTWERP, TYPOGRAFIE & COVERBEELD

Dion Boodts – Grafische producties,
Informatie en Communicatie, provincie Limburg

FOTOGRAFIE

Robin Reynders – Grafische producties,
Informatie en Communicatie, provincie Limburg

Mine Dalemans

Eddy Daniels

LETTERTYPES

Auto2 (*Underware*), Fresco (*Fred Smeyjers*)

Limburgs welzijnsbeleid: praktijk van de provinciale meerwaarde

Het provinciaal welzijnsbeleid zal tijdens het laatste jaar van de legislatuur de goede acties voortzetten die dankzij de gedrevenheid en het enthousiasme van gedeputeerde Erika Thijs ontwikkeld werden. Recente evoluties in bepaalde domeinen verplichten ons bijkomende accenten te leggen. U leest er meer over in deze beleidsbrief.

We zijn ons ervan bewust dat onze provincie een moeilijke periode zou kunnen doormaken de komende maanden. De economische gevolgen van de financiële crisis zouden de Limburgers kunnen noodzaken om zich tot hun overheden te wenden voor bijkomende ondersteuning, zeker inzake welzijnsvragen.

Daarom zullen we de toestand van nabij opvolgen. Zoals in het verleden zullen we er staan voor alle Limburgers. Samen met de vele partners, adviesraden en vrijwilligers die ons sociaal netwerk zo stevig maken.

Mieke Ramaekers
gedeputeerde van welzijn

	Limburgs werzijnsbeleid: praktijk van de provinciale meerwaarde	5
	Lijst met afkortingen	8
1.	Inleiding	9
2.	Analyse en kennis van de welzijnsproblemen	13
2.1.	Meten is weten	13
2.1.1.	Datawarehousestelsel	13
2.1.2.	Cijferkorf klimaat	15
2.2.	Vraag en aanbod in de zorg afstemmen	15
2.3.	Op tijd evalueren om bij te sturen	16
3.	Samenwerken aan welzijn	17
3.1.	Bestaande samenwerking ondersteunen	17
3.2.	Nieuwe samenwerking stimuleren	18
3.2.1.	Dementienetwerk Limburg	18
3.2.2.	Trefpunt Armoede	20
3.3.	Kennis uitwisselen	20
4.	Impulsbeleid: naar een andere en betere aanpak	22
4.1.	Innoveren	22
4.2.	Overall impulsbeleid	26
4.2.1.	Gehandicaptenbeleid	26
4.2.2.	Geestelijke gezondheidszorg, jeugd en ouderen	26
4.2.3.	Kinderopvang	27
4.2.4.	Thuiszorg	30
5.	Samen met anderen	32
5.1.	Het lokaal beleid	32
5.2.	Het Vlaams werzijnsbeleid	33
5.2.1.	Dichtbij de mensen	33
5.2.2.	Ontkokeren, samenwerken over sectoren	36
5.3.	Het federale bestuursniveau	37
5.4.	Het Europese bestuursniveau	38

Lijst met afkortingen

CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk
CGG	Centrum Geestelijke Gezondheid
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
ECD	Expertisecentrum Dementie
ERM	Euregio Maas Rijn
HEKLA	Politiezone Hove, Edegem, Kontich, Lint, Aartselaar heeft het protocol voor vermiste personen met dementie ontwikkeld samen met het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen
IFG	Intra Familiaal Geweld
KB	Kleur Bekennen
LIR	Limburgse Integratieraad
LISTEL	Limburgse koepel voor eerste lijnsgezondheidszorg
LSM	Limburg Sterk Merk
LOGO	Locoregionaal gezondheidsoverleg
LCO	Lokaal Cliënt Overleg
LSO	Limburgs Steunpunt OCMW's
LVR	Limburgse VrouwenRaad
NGO	Niet Gouvernementele Organisatie
PCBO	Provinciale Commissie Buitenschoolse Opvang
PRIC	Provinciaal Integratie Centrum
ROG	Regionaal Overleg Gehandicaptenzorg
SPIL	Samenwerking Psychiatrische Initiatieven Limburg
TAO	Team voor Advies en Ondersteuning
TGZ	ThuisGezondheidsZorg
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap

1. Inleiding

We leven in een tijd waarin veel van ons wordt verwacht. Veel gezinnen lopen op de tippen van hun tenen, omdat ze financieel moeilijk rondkomen of omdat iemand in de familie bijzondere zorgen nodig heeft door ziekte, handicap of hoge leeftijd. De cijfers leren ons dat we voor drie grote uitdagingen staan. Ten eerste kampt Limburg met een **'dubbele vergrijzing'**. Niet alleen het aantal bejaarden stijgt, maar ook het aantal hoogbejaarden. We moeten er samen over waken dat deze mensen met de beste zorgen en verzorgers omringd worden.

Limburg wordt ook steeds **kleurrijker**. Wij Limburgers staan bekend als gastvrije mensen. Het is een uitdaging voor ons allemaal om in verscheidenheid samen te leven en ervoor te zorgen dat al onze kinderen hun talenten optimaal kunnen ontplooiën.

Inzake **armoede** hebben we de voorbije jaren heel wat vernieuwende initiatieven genomen en gestimuleerd. Ondanks de bijzonder sterke resultaten blijft de verarming van Limburg een feit. Ongeveer 1 op 8 Limburgers leeft onder de armoedegrens en bijna één op tien van alle geboorten in Limburg vindt plaats in een kansarm gezin. Daarmee zitten we boven het Vlaams gemiddelde.

De lokale besturen spelen een belangrijke rol in het opvangen van bovenstaande problemen. Ze hebben dan ook in sterke mate nood aan **ondersteuning bij beleidsplanning**.

Op het vlak van welzijn bekleedt de provincie Limburg een unieke positie. In deze beleidsbrief geven we een overzicht van de acties en accenten die een antwoord bieden op de bovenstaande tendensen en problemen. We proberen dit provinciale welzijnsbeleid zoveel mogelijk vorm te geven door een hechte **samenwerking met alle actoren** op het veld.

Daarnaast willen we ons beleid ook afstemmen op de nieuwe afspraken die op stapel staan tussen Vlaanderen, de provincie en de gemeenten. Daarom lichten we de lopende en nieuwe initiatieven, projecten en acties toe vanuit de drie kernopdrachten

van de provincie: **‘ondersteuning van sociale beleidsplanning’**, **‘netwerking’** en **‘impulsbeleid’**. De kernopdrachten vertalen zich in de vijf strategische doelstellingen van de Directie Mens van de provincie Limburg:

1. Mensen –in het bijzonder uit maatschappelijk kwetsbare groepen– versterken in hun identiteit en bij hun deelname aan, toegang tot en keuzes in het maatschappelijk leven;
2. Een hoge levenskwaliteit voor elke Limburger behouden en stimuleren door het geven van impulsen wat betreft een goede (geestelijke en lichamelijke) gezondheid, zelfontplooiing en vrije tijd;
3. Actoren uit de brede welzijnssector samenbrengen, versterken en bijdragen tot randvoorwaarden in functie van een diensten- en zorgaanbod dat tegemoet komt aan de noden en behoeften;
4. Actoren uit de brede welzijnssector ondersteunen bij het vormgeven van (cliënt)participatie en het evolueren naar een meer dialooggestuurde dienstverlening;
5. Duurzaamheid en solidariteit in al zijn vormen versterken, zowel in Limburgs als in mondiaal perspectief.

Bovendien willen we **welzijnsproblemen op een efficiënte en geïntegreerde manier aanpakken**. Daarom benadrukken we in deze tekst de voortschrijdende samenwerking tussen Welzijn en andere beleidsdomeinen en –niveaus, zowel lokaal als Vlaams en Federaal en zelfs Europees.

2. Analyse en kennis van welzijnsproblemen

Het Steunpunt Sociale Planning zorgt voor de **ondersteuning van sociale beleidsplanners bij de opmaak van hun omgevingsanalyses**. Dit gebeurt via het aanreiken van kwaliteitsvol, actueel en kant-en-klaar cijfer- en studiemateriaal.

Strategische beleidsplanning begint met een **integrale omgevingsanalyse**. Via cijfers uit de welzijnsmonitor 'Een sociale evolutieschets van Limburg - cijfers uit vijf jaar welzijnsmonitor geduid', extra thematische cijferkorven en andere databronnen helpen we beleidsplanners hun externe omgeving kwantitatief in kaart te brengen en te analyseren.

Aanvullend zorgen we ook voor **kwalitatieve informatie**. We bieden kwalitatief onderzoeksmateriaal aan zoals analyse van voorzieningen, registratiegegevens, klanttevredenheidsmetingen, behoeftenonderzoeken en allerlei focusgesprekken.

Sociale beleidsplanning is echter een cyclisch proces. De **evaluatie** van de beleidsinspanningen vormt een essentieel onderdeel. Ook daar biedt het Steunpunt ondersteuning.

2.1. Meten is weten

2.1.1. Datawarehousesysteem

In 2012 zal de actualisering van de bestaande cijferkorven gebeuren in een nieuw **datawarehousesysteem**. Het systeem kan een grote hoeveelheid gegevens haast kant-en-klaar aanbieden, zodat de verwerking veel efficiënter gebeurt. Daardoor zullen we niet alleen nieuwe informatie flexibeler kunnen verwerken, maar zal ook de kwaliteit van de output stijgen. Ook de ontwikkeling van nieuwe cijferkorven (arbeidsmarkt, gezondheid) gebeurt met deze nieuwe technologie. Met de aanschaf van dit nieuwe datawarehouse-systeem spelen we in op **lokale behoeften**. Het is immers een gevolg van de 'Ronde door

de Limburgse gemeenten' die het Steunpunt met de Welzijnsmonitor ondernam. Na de gemeenteraadsverkiezingen eind 2012 zijn we klaar om de **nieuwe lokale mandatarissen te informeren** over de beschikbare data voor hun gemeente. We bereiden ons met andere woorden voor op een nieuwe 'Ronde door de Limburgse gemeenten'.

Het blijft dus onze ambitie om steeds beter **tegenmoet te komen aan de lokale behoeften aan bijkomende cijfergegevens**. Daarom plannen we in 2012 de aanschaf van specifieke welzijnsdata uit het nationale Rijksregister. De uiteindelijke doelstelling van ons ondersteunend werk is één gemeentelijk en met cijfers onderbouwd globaal beleidsplan. Dit is een belangrijke aanzet voor de '**planlastverlaging**' van de gemeenten.

2.1.2. Cijferkorf klimaat

Het Steunpunt Sociale Planning ontwikkelde een **cijferkorf 'klimaat'** in het kader van de actie 'Limburg gaat Klimaatneutraal'. Deze zogenaamde klimaatkorf moet de strategische doelstelling inzake duurzaamheid en solidariteit concreet vorm geven. Hij bevat een vijftigtal indicatoren, die kunnen dienen voor omgevingsanalyses in functie van het klimaatbeleid van het provinciebestuur. De cijfers gaan onder meer over het energieverbruik, energiezuinige investeringen en hernieuwbare energie.

Wij willen vanuit Welzijn meewerken aan het Limburgse klimaatbeleid. De ontwikkeling van de klimaatkorf is een eerste aanzet in het kader van onze bijdrage aan dit ambitieuze initiatief. In 2012 onderzoeken we verder hoe we met het provinciaal welzijnsbeleid kunnen contribueren aan deze economische, ecologische én sociale ontwikkeling.

2.2. Vraag en aanbod in de zorg afstemmen

Het '**Platform Zorglandschap Limburg**' is een overlegforum van en voor lokale beleidsmakers, onderwijsinstellingen, zorgvoorzieningen en bedrijven. Het Steunpunt Sociale Planning heeft binnen dit platform de opdracht om het zorgaanbod in onze provincie zo volledig mogelijk in kaart te brengen. We gebruiken daarvoor de informatie uit de interprovinciale digitale sociale kaart. Omdat dit Platform een initiatief is van het Erkend Regionaal Samenwerkingsverband (ERSV), gebeurt deze afstemming in overleg met de gedeputeerden van Economie en van Onderwijs.

Onze aanpak van **zorgplanning** droeg al vruchten in de **gehandicaptensector**. De Centrale Registratie Zorgvragen (CRZ) gaf ons een goed zicht op de dringende hulpvragen in de sector. Aan de hand van deze gegevens vergeleek het Regionaal Overleg Gehandicaptenzorg (ROG) de belangrijkste zorgnoden met het huidige aanbod. Zo konden we concrete vra-

gen naar bijkomende specifieke opvangplaatsen in kaart brengen. De bevoegde Vlaamse minister maakte op basis van dit meerjarenplan bijkomende middelen vrij. Daardoor kunnen twee instellingen hun werking uitbreiden in 2012. Vzw 't Brugske zal bijkomende plaatsen kunnen realiseren voor de doelgroep volwassen personen met een mentale handicap en psychische en/of gedragsstoornissen. Dienstencentrum Ter Engelen zal meer personen met een ernstige mentale handicap en motorische stoornissen kunnen onthalen.

Ook het '**Lokaal behoefteonderzoek Senioren**' is een goed voorbeeld van hoe we bijdragen aan een afstemming van zorgvraag en zorgaanbod. De resultaten van dat onderzoek werden erg gewaardeerd door de lokale sector. De cijfers zijn in het verleden gebruikt voor de opmaak van ouderenbeleidsplannen of lokale sociaal beleidsplannen. Het behoefteonderzoek is een waardevol beleidsinstrument voor de bevoegde beleidsverantwoordelijken en voor de advisering vanuit de lokale seniorenadviesraad. De resultaten van de deelnemende gemeenten werden bovendien verwerkt tot een provinciaal rapport dat ook het provinciaal ouderenbeleid stoffeerde. Waar het nog niet gebeurde, krijgen lokale besturen in 2012 de kans dit alsnog te doen. Bovendien werken we in 2012 aan een vervolg. Hiervoor gaat een pilootproject in de gemeente Genk van start.

De provincie Limburg begeleidt deze projecten. We leveren dus niet alleen cijfers aan, maar helpen ook bij de omzetting van deze gegevens in een lokaal beleidsplan.

2.3. Op tijd evalueren om bij te sturen

In de strategische cirkel is de evaluatie even belangrijk als de voorafgaande analyse. Voor onze planning baseren we ons op de evaluatie van de beleidsinitiatieven. **Het Steunpunt Opvoedingsondersteuning** vormt een mooi voorbeeld.

Het Steunpunt introduceert met ouderintervisie een **nieuwe methodiek voor opvoedingsondersteuning**. Daarmee wilden we ingaan tegen de trend om opvoedingsondersteuning te verengen tot pedagogische advisering door professionals. In onze visie zijn **empowerment** en sociale steun immers even belangrijk. Een standpunt dat bovendien mooi aansluit bij de algemene strategische optie van (cliënt)participatie en dialooggestuurde dienstverlening.

Intussen hebben we een **workshop en trainingen** georganiseerd voor allerlei partnerorganisaties uit opvoedingsondersteuning en jeugdwelzijn. De nieuwe methodiek heeft veel interesse en enthousiasme gewekt. Het was vanaf het begin de bedoeling om de implementatie van dit project te evalueren. Hiervoor werken we in 2012 samen met onze Vlaamse partners, met het Limburgs NetwerkOpvoedingsondersteuning en met de Nederlandse partner 'Kommakompagnie'.

3. Samenwerken aan welzijn

Met ‘netwerking’ bedoelen we het afstemmen en het bevorderen van de (intersectorale) samenwerking tussen (welzijns)actoren. Door de krachten te bundelen krijgen organisaties immers meer gedaan. 1 + 1 moet meer zijn dan 2. Om deze ambitie waar te maken, ondersteunen we bestaande netwerken, bouwen we nieuwe netwerken uit en bevorderen we kennisuitwisseling.

3.1. Bestaande samenwerking ondersteunen

Het **Limburgs Steunpunt voor OCMW's (LSO)** is een bijzonder goed voorbeeld van de ondersteuning van een bestaand netwerk. Het LSO verenigt meer dan 200 OCMW-medewerkers en beleidsverantwoordelijken in een tiental thematische werkgroepen en fungeert als een platform waar men ervaringen en tips deelt en goede praktijken en pijnpunten bespreekt. Door deze uitwisseling staan de besturen en de medewerkers sterker en springen ze beter om met de steeds complexere situaties en nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen waarmee ze op het OCMW geconfronteerd worden. Door ervaringen samen te leggen, kunnen structurele en dossieroverschrijdende knelpunten benoemd worden. Het LSO vormt een **uniek voorbeeld van netwerking in Vlaanderen**. In 2012 bouwen we er aan verder op basis van de aanbevelingen van een organisatieonderzoek van het Instituut voor de Overheid (KULeuven). Via het LSO willen we goede praktijken verspreiden over heel Limburg en het intersectoraal aspect van netwerking verder vorm geven (overleg met CAW, sociale huisvestingsmaatschappijen, etc).

Limburg is ook innovatief in het ondersteunen van **netwerken rond individuele cliënten**. Het **lokaal cliëntoverleg (LCO)** heeft zijn plaats verworven in de hulpverlening. Doordat de hulpverleners geregeld overleggen met de cliënten, stijgt de kwaliteit en de efficiëntie van de hulp. Het LCO moet uiteindelijk uitmonden in een meer dialoogge-

stuurd hulpverlening. Intussen organiseren al 41 OCMW's in onze provincie deze vorm van cliëntgebonden overleg voor gezinnen in complexe probleemsituaties. Alle betrokken hulpverleners zitten samen met de cliënt aan tafel. Ze maken afspraken om hem of haar te helpen en orde te scheppen in de wirwar van problemen. Nu de registratie van het LCO op punt staat, beschikt het werkveld over een netwerk om in 2012 beter te kunnen werken aan kwaliteit.

Ook de werking van het **Regionaal Overleg Gehandicaptenzorg (ROG)** is vermeldenswaard. In 2012 staat het ROG opnieuw hoog op de agenda. We zullen met de Vlaamse overheid samenwerken om de organisaties voor mensen met een handicap op provinciaal niveau te ondersteunen inzake zorgvraagregistratie, zorgbemiddeling, zorgafstemming en zorgplanning. We doen dit in het kader van 'Perspectief 2020' van de Vlaamse welzijnsminister.

Tenslotte ondersteunen we al meer dan tien jaar de werking van de **Limburgse VrouwenRaad (LVR)**. Die werd in 1999 opgericht als een officieus platform van vrouwenorganisaties. In 2001 kreeg de LVR het statuut van officieel provinciaal adviesorgaan. De LVR bestaat uit vrouwenverenigingen, vrouwenwerkingen van politieke partijen en vakbonden en een aantal experts. In 2012 werken de LVR en de dienst Gelijke Kansen onder meer aan het jaarlijks terugkerende Evanement, het 'Mannenrapport' van Fé, een campagne 'Jongens in de zorg, meisjes in technische beroepen', de gemeentelijke en de provinciale verkiezingen in 2012 ('Stem ook Vrouw') en aan sensibilisering* rond (intra)familiaal geweld (de zgn. 'Witte Lintjescampagne').

3.2. Nieuwe samenwerking stimuleren

3.2.1. Dementienetwerk Limburg

In de lijn van het Dementieplan Vlaanderen 2010-2014 kiezen we ervoor een nieuw netwerk omtrent dementie op te richten. De provincie wil hiermee haar strategische doelstelling met betrekking tot de levenskwaliteit van haar inwoners vorm geven. De provincie en de sector scharen zich samen achter het dementieplan Limburg. Het plan is in overleg opgesteld en steunt op epidemiologisch onderzoek, een inventaris van het zorgaanbod en een analyse van de actuele noden en behoeften. Het operationeel plan zal bepalen welke partners binnen het netwerk Dementie kunnen samenwerken en nagaan hoe het netwerk een meerwaarde kan bieden voor de uitbouw en de organisatie van de dementiezorg in Limburg. Het Dementienetwerk wil de Limburgse initiatieven beter op elkaar afstemmen en moet uiteindelijk leiden tot een gecoördineerde aanpak voor de hele provincie.

In het budget 2012 zijn er middelen opgenomen voor:

- De organisatie van een symposium over jongdementie in samenwerking met het Euregionaal Platform Jongdementie en het Expertisecentrum Dementie (ECD);
- De ontwikkeling van een docu-reeks over personen met dementie;
- De implementatie in Limburg van het project voor vermiste personen met dementie dat de politiezone HEKLA (provincie Antwerpen) ontwikkelde. Het Expertisecentrum Dementie, de politiezones en de zorgsector zijn hierbij betrokken;
- De assistentie van de trekkers van de actie 'Dementievriendelijke Gemeenten'. Deze actie loopt in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting (KBS) en de Vereniging voor Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG).

3.2.2. Trefpunt Armoede

Ook het 'Trefpunt Armoede' is een mooi voorbeeld van een recent Limburgs netwerk dat de provincie in 2012 verder zal stimuleren. Het armoededecreet van de Vlaamse overheid regelt de werking van 'Verenigingen waar armen het woord nemen'. De Limburgse verenigingen ontmoeten elkaar in het Trefpunt Armoede. Het bijeenbrengen van deze verenigingen is volgens ons noodzakelijk. Zo kunnen we inhoudelijk sterke dossiers samenstellen en beleidsaanbevelingen formuleren inzake armoedebestrijding. De 'Verenigingen waar armen het woord nemen' brengen in 2012 zelf initiatieven aan bij het Trefpunt Armoede en voeren die ook uit. Zo worden mensen in armoede versterkt en hebben ze een impact op het beleid.

3.3. Kennis uitwisselen

Het delen van kennis op een gestructureerde manier is een belangrijk instrument van ons netwerkbeleid.

Een mooi voorbeeld is de **Ontwikkelingsgroep Lokaal Cliëntoverleg** van het Limburgs Steunpunt OCMW's (LSO). Deze Ontwikkelingsgroep richt zich op het uitdragen en ondersteunen van de methodiek van het lokaal cliëntoverleg, expertiseontwikkeling en beleidssignalering en –bespreking. In 2012 wordt er extra ingezet op de rol van de spilfiguur en de wijze waarop we de betrokkenheid van de cliënt kunnen garanderen.

Ook de **intersectorale denktank Intrafamiliaal Geweld** is een goed voorbeeld van kennisuitwisseling. In deze denktank ligt de klemtoon vooral op preventie. We zijn er immers van overtuigd dat een betere, meer systematische preventie het familiaal geweld doet afnemen. In 2012 leggen we het accent op **jongeren**. Het gaat om een digi-

taal lespakket over jongeren en gezonde relaties voor gebruik in secundaire scholen. Met het project willen we jongeren leren wat een gezonde relatie is. Relatieve geweld kan voorkomen worden door jongeren de juiste houding en het juiste gedrag ten opzichte van relaties bij te brengen. Het lespakket vertelt welke signalen erop wijzen dat een relatie misloopt en bij welke organisaties of instanties leerlingen kunnen aankloppen voor hulp. Dankzij de steun van een externe partner kunnen we optimaal gebruikmaken van multimedia en educational games. Het lespakket wordt in het schooljaar 2012-2013 geïntroduceerd in een Limburgse pilotschool. We zullen de partners uit het onderwijs betrekken bij de ontwikkeling van het project.

In het kader van kennisuitwisseling bij de bestrijding van (intra)familiaal geweld plannen we ook acties rond **ouderenmis(be)handeling (OMB)**. In Limburg gebeurt dit via het Limburgs Steunpunt Ouderenmis(be)handeling. Voor registratie, netwerkvorming en intervisie werkt het Steunpunt samen met de vzw LISTEL. Inzake vraagverduidelijking, doorverwijzing en vorming van onthaalmedewerkers verloopt de samenwerking met de Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) 't Verschil en Sonar.

De in 2012 geplande acties verlopen in samenspraak met het Vlaams beleid. Ze situeren zich voornamelijk op drie vlakken:

- de sensibilisering, vorming, deskundigheidsbevordering en versterking van de intersectorale samenwerking tussen welzijnswerk, politie en justitie;
- de introductie én toetsing van het screeningsinstrument voor ouderenmis(be)-handeling en een trainershandboek;
- de ontwikkeling van het werkinstrument 'Methodisch handelen bij Ouderenmis(be)handeling', gemaakt op basis van de huidige praktijk en ervaringen van maatschappelijk werkers, hulpverleners, verpleegkundigen en referentiepersonen.

Ook in 2012 willen we kwalitatief hoogstaande **opleidingen in de kinderopvang** aanbieden aan een laagdrempelig tarief. Medewerkers uit de kinderopvang krijgen zo de kans om vaardigheden te verwerven of te ontwikkelen. Met deze investering willen we de sector verder professionaliseren. Naar aanleiding van de recente herstructurering van het PLOT zijn we op zoek gegaan naar een andere partner om deze opleidingen te organiseren en coördineren. De keuze om dit project verder te laten uitvoeren door ons provinciaal Steunpunt Opvoedingsondersteuning en Jeugdwelzijn lag voor de hand.

4. Impulsbeleid: naar een andere en betere aanpak

Het **provinciale impulsbeleid** draait om het initiëren van unieke samenwerkingsvormen en van vernieuwende methodieken die samenwerking stimuleren. Deze kunnen na de projectfase geïntegreerd worden in de reguliere werking. We willen ook voldoen aan niet ingevulde behoeften en specifieke Limburgse accenten leggen.

4.1. Innoveren

Een succesvol voorbeeld van innovatief impulsbeleid is het project ‘**Thuiscompagnie**’, dat opgestart werd met financiële middelen van Limburg Sterk Merk (LSM). Thuiscompagnie wil de **levenskwaliteit van gezinnen in armoede** verhogen. Als de levenskwaliteit verbetert, kunnen de kinderen zich beter ontwikkelen. Er ontstaat een thuis klimaat dat hen een positief zelfbeeld geeft en meer vertrouwen in de samenleving. Ook in 2012 werken we als provincie samen met de partners in het veld. We gaan mensen en organisaties motiveren, vormen en stimuleren om mensen in armoede te ondersteunen vanuit een versterkend en verbindend kader. Dankzij het lokaal cliëntoverleg zullen de hulpverleners hun werk beter kunnen coördineren en afstemmen op de behoeften van de gezinnen. De gezinnen in armoede zullen in 2012 niet alleen praktische steun krijgen van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Er komt ook een lerend netwerk van klusdiensten die gezinnen in armoede zullen helpen. De dienstverlening zal gebeuren vanuit een dialooggestuurde invalshoek. In 2012 gaan we ten slotte ook vrijwilligers betrekken bij de sociale ondersteuning van gezinnen in armoede. Zo willen we hun sociaal netwerk verbreden.

Het **Team voor Advies en Ondersteuning (TAO)** is eveneens een schoolvoorbeeld van innovatieve subsidiëring van armoedebestrijding. Het TAO was aanvankelijk een

experiment gesubsidieerd via het provinciaal subsidiekrediet kansenbeleid. Later stapte het over naar de regeling rond lokale diensteneconomie. Het TAO biedt inzicht in de armoedemechanismen van binnenuit en werkt met opgeleide ervaringsdeskundigen die inzichten aandragen vanuit hun persoonlijke ervaring. De organisatie kan worden ingehuurd voor opdrachten op maat van hulp- dienstverlening en beleid. Ook in 2012 moedigt de provincie partners aan gebruik te maken van TAO.

We zijn ervan overtuigd dat we nog meer moeten **inzetten op innovatie in armoedebestrijding**. De Limburgse armoedecijfers zijn zorgwekkend. De Thuiscompagnie levert interessante ervaringen op. Ook eerdere projecten rond kansarmoede zorgen voor methodiekinnovatie. Deze goede praktijken willen we in 2012 delen met lokale besturen en andere partners. Nieuwe vormen van armoedebestrijding en samenwerking delen en verspreiden is een essentiële doelstelling.

Door de vergrijzing zal het aantal kankerpatiënten sterk toenemen. Ook door de medische vooruitgang neemt kanker steeds vaker een chronische vorm aan en vindt de zorg niet langer enkel in het ziekenhuis plaats. Het ziekenhuis blijft weliswaar de setting voor medische behandelingen, maar andere zorgvormen (onco-psychologische en andere psychosociale ondersteuning) kunnen ook buiten het ziekenhuis, zowel in de eerste lijnsgezondheidszorg als in de gespecialiseerde centra voor geestelijke gezondheid. Het zorglandschap voor kankerpatiënten, hulpverleners en vrijwilligers wordt dus steeds complexer.

Om tegemoet te komen aan deze noden geven we vanuit LSM een impuls aan het **psycho-sociaal kankercentrum van Erika Thijs**, inspirator en bezielster van het project. Hierbij wordt uitgegaan van een tweesporenbeleid.

- In een eerste fase wordt een overlegplatform opgestart waarin alle inhoudelijke deskundigen, afgevaardigd uit de verschillende niveaus van de gezondheidszorg, samengebracht worden om het beleid rond onco-psychologie te stroomlijnen en te komen tot één transmuraal zorgpad voor Limburg. Dit overlegplatform zal ook fungeren als een kennis- en ondersteuningscentrum voor hulpverleners uit de eerste lijn (huisartsen, thuisverpleging, ..) en de gespecialiseerde hulpverlening (oncologen, oncologische verpleegkundigen..). Van hieruit willen we het project voorzien van een stevige (internationale) wetenschappelijke basis. Aansluitend streven we naar een structurele terugbetaling door het RIZIV van onco-psychologische hulpverlening en naar de implementatie van het gerealiseerde zorgpad binnen de bestaande organisaties.
- In een tweede fase willen we het zorgaanbod rond psychosociale begeleiding optimaliseren op basis van de vastgestelde knelpunten en hiaten. We zullen ook beleidsadviezen formuleren voor de Vlaamse en federale overheid.

4.2. Een breed impulsbeleid

4.2.1. Gehandicaptenbeleid

Organisaties die zich inzetten voor mensen met een handicap kunnen ook in 2012 een projectsubsidie aanvragen volgens het reglement 'Bijzondere initiatieven voor personen met een handicap'.

Met dit subsidiereglement willen we vooral inzetten op:

- projecten die een bijzondere begeleiding verlenen aan personen met een handicap (die inspelen op veranderingen van behoeften van de doelgroep);
- projecten die een bijdrage leveren tot het conceptualiseren van alternatieve of vernieuwende zorgvormen;
- projecten die inspelen op de actualiteit in het kader van het provinciale beleid voor personen met een handicap;
- projecten die afgestemd zijn op een optimale integratie van personen met een handicap in onze samenleving.

4.2.2. Geestelijke gezondheidszorg, jeugd en ouderen

Een mooi voorbeeld van een impulssubsidie is het **outreaching GGZ-project voor kinderen en jongeren met een verstandelijke beperking en psychische problemen of gedragsproblemen**. Het project verloopt in nauwe samenwerking met de sectoren geestelijke gezondheidszorg, de internaten erkend door het Ministerie van Onderwijs, het VAPH en de Bijzondere Jeugdzorg. Organisaties en instellingen kunnen een beroep doen op de GGZ-expertise die ze in hun leefgroepen binnenhalen. Met dit outreachingproject willen we de levenskwaliteit van deze doelgroep met een grote nood aan extra ondersteuning verbeteren en de continuïteit van zorg in hun eigen vertrouwde omgeving waarborgen. Het project moet de stigmatisering van personen met een verstandelijke beperking tegengaan en voorkomt affectieve breuken. Ook in 2012 wordt dit recent gelanceerde project van kortbij opgevolgd door de 'Psychiatrische Initiatieven Limburg' (SPIL) en het Coördinatiepunt Handicap.

Een tweede project is specifiek gericht op ouderen. Het bevordert de intersectorale samenwerking tussen de woonzorgcentra en de centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG). Het project kwam tot stand door de samenwerking tussen de provinciale dienst ouderen en de werkgroep ouderen van het overlegplatform CGG en de SPIL. Met een subsidiereglement willen we in 2012 woonzorgcentra financieel ondersteunen als zij vorming en intervisie organiseren in samenwerking met een CGG-partner met een

aanbod voor ouderen. De deelnemende partners uit de geestelijke gezondheidszorg duiden één of twee werknemers als referentiepersonen aan. Deze personen krijgen een ‘train de trainer’-vorming die hen voorbereidt op het geven van vorming en consultancy in de woonzorgcentra. De vorming is speciaal ontwikkeld voor verzorgenden uit woonzorgcentra en biedt concrete houvast voor de uitdagingen die ze ervaren op de werkvloer. Met consultancy bedoelen we casusbesprekingen van bewoners van een woonzorgcentrum op teamniveau, samen met de referentiepersoon van de CGG-voorziening.

4.2.3. Kinderopvang

Een belangrijke doelstelling voor de provincie is het **kinderopvangaanbod kwantitatief en kwalitatief verbeteren**. De toenemende vraag en de schaarste aan financiële middelen bij de overheid zorgt ervoor dat wij ons niet langer alleen op de buitenschoolse opvang kunnen blijven richten. Via specifieke projecten wil de provincie acties ondernemen die van waarde zijn voor de hele Limburgse kinderopvang.

Daarom zal de vzw Provinciale Commissie Buitenschoolse Opvang (PCBO) concrete initiatieven nemen om de kinderopvangsector in Limburg te ondersteunen. Dit zal gebeuren in het kader van ‘Limburg Sterk Merk’. We helpen regio’s, opvanginitiatieven en hun medewerkers knelpunten lokaliseren en ontwikkelen ondersteuningsmethodieken om met deze knelpunten om te gaan. Er is specifieke aandacht voor zelfstandige ondernemers en voor nieuwe initiatiefnemers die duurzame plaatsen willen creëren.

Via de oproep van de Vlaamse minister van Sociale Economie zal PCBO inspelen op de behoefte aan kinderopvang door projectmatig onderzoek te verrichten naar de efficiëntie van een **coöperatief model in de kinderopvang**.

- In een pilootproject wordt een concept ontwikkeld voor de opstart van een consumentenorganisatie voor de gezamenlijke aankoop van materialen die nodig zijn voor het organiseren van kinderopvang.
- Daarnaast wordt een model ontwikkeld voor de oprichting van een coöperatieve kinderopvang. Het model bevat de organisatorische en juridische aspecten, de dienstverlening, de financiële haalbaarheid en de meerwaarde op vlak van tewerkstelling, milieu en maatschappij. Ook het coöperatieve gedachtegoed van ouderparticipatie wordt hierin opgenomen.

De bedoeling van deze pilootprojecten is om coöperatief ondernemen op de kaart te zetten als een participatief en maatschappelijk verantwoord alternatief. De formule kan immers een oplossing bieden voor de stijgende nood aan kinderopvang en de leidraad vormen voor de organisatie van de uitbreiding van de capaciteit.

4.2.4. Thuiszorg

De demografische evolutie toont aan dat de jonge Limburgse bevolking verouderd. Daardoor groeien de kwetsbare groepen onder de ouderen. Andere doelgroepen zoals personen in kansarmoede (zie ook Thuiscompagnie), mensen met een handicap of met psychiatrische problemen zijn eveneens gebaat met thuiszorg. De thuiszorg komt bijgevolg onder druk te staan. De bestaande samenwerkingsovereenkomsten in verband met thuiszorg zijn bijgevolg aan vernieuwing toe.

We willen in 2012 dit impulsbeleid samen met de partners uitbouwen met de middelen van Limburg Sterk Merk (LSM).

5. Samen met anderen

5.1. Het lokale beleid

De samenwerking met de lokale besturen is een steeds terugkerend punt in ons welzijnsbeleid. Omdat onze provincie vele kleinere besturen telt, neemt het provinciebestuur vaak het voortouw in het ondersteunen van initiatieven die het welzijn van alle Limburgers bevorderen. We wensen er hier nogmaals uitdrukkelijk op te wijzen, dat deze specificiteit van Limburg, zowel geografisch als inhoudelijk, recent erkend werd in de conceptnota van de Vlaamse overheid in verband met het **integratie- en inburgeringsbeleid**.

De provinciale dienst Preventieve Gezondheid en de Limburgse Logo's stimuleren de lokale besturen om een **lokaal preventief gezondheidsbeleid** op te stellen en uit te voeren. Dit doen we door de lokale besturen en gezondheidsraden te begeleiden en te ondersteunen. Lokale besturen kunnen bovendien aanspraak maken op provinciale subsidies voor de preventieve acties die zij ondernemen. Nieuw voor 2012 is dat de Vlaamse overheid een extra impuls geeft aan deze lokale ondersteuning. De focus ligt op een beleid rond gezonde voeding en beweging in gemeenten met minder dan 15.000 inwoners. 24 Limburgse gemeenten komen in aanmerking. Zij krijgen de kans om in te stappen in het begeleidingstraject en kunnen rekenen op een bijkomende financiële ondersteuning. De Limburgse Logo's zorgen voor een intensieve procesbegeleiding van deze gemeenten.

Daarnaast zetten de provinciale dienst Preventieve Gezondheid en de Limburgse Logo's in 2012 **gezond wonen in de kijker**. Uit de resultaten van de milieugezondheidsenquête blijkt dat er heel wat probleemsituaties voorkomen in de Limburgse woningen. Denk maar aan schimmel, gebrek aan ventilatie, gebruik van schadelijke producten, etc. We zien dat mensen met een lage sociaaleconomische status vaker in ongezonde huizen wonen. De resultaten worden in 2012 verder geanalyseerd om een betere kijk te krijgen

op deze problemen en hun determinanten. Vervolgens gaan we, samen met onze partners, Limburgers aanzetten tot een gezonder gedrag in hun woning. Samen met een gemeente openen we ook een demonstratiewoning. De woning toont ongezonde situaties. De bezoekers gaan samen met de gids op zoek naar een gezonde oplossing. Dit project richt zich vooral naar kansengroepen.

5.2. Het Vlaams welzijnsbeleid

Het Vlaams beleid wil resoluut inzetten op drie pijlers : ‘vermaatschappelijking van de zorg’, ‘ontkooking’ en ‘intersectorale samenwerking’.

5.2.1. Dicht bij de mensen

‘**Vermaatschappelijking van de zorg**’ betekent dat we zorg en hulp zoveel mogelijk in het vertrouwde sociaale netwerk van mensen aanbieden en dat we de hele (lokale) samenleving intensiever betrekken bij de zorgverlening. De aandacht voor zorgbehoevenden is immers niet alleen een bekommernis van professionelen. Het Limburgse welzijnsbeleid probeert de zorg zo dicht mogelijk bij de burger brengen. Daarom willen we in 2012:

- de **vrijwillige oppasdiensten** in de thuiszorg ondersteunen. Vrijwillige oppasdiensten in de thuiszorg vervullen een belangrijke rol bij het bevorderen van het welzijn van zowel de mantelzorgers als de zorgbehoevenden in Limburg. 2012 is het Europese Jaar voor de Activering van Ouderen en de Intergenerationele Solidariteit. Dit is een uitstekende gelegenheid om organisaties die beroep doen op vrijwilligers uit meerdere generaties te stimuleren en om een grote groep van vrijwilligers te betrekken.
- Het provinciale subsidiereglement waarin de relatie wonen en zorg centraal staat, streeft naar een sociale inplanting van woonzorgprojecten. Ons beleid sluit aan bij het Vlaamse Woonzorgdecreet en hecht veel belang aan de sociale cohesie en de samenwerking met verschillende partners. We willen de sociale netwerkvorming bevorderen tussen de bewoners van een woonzorgproject, lotgenoten en/of buurtbewoners. (zie ook verder in punt 5.2.2.)
- Ook het project ‘Thuiscompagnie’ (punt 3.1.) valt onder deze noemer. In 2012 willen we dit extra benadrukken door de vrijwilligers te betrekken bij de doelstelling van het verbreden van de sociale netwerken.

5.2.2. Ontkokeren, samenwerken over sectoren

In het politieke en maatschappelijke debat klinkt veelvuldig de roep naar een ‘**ontkokerd**’ beleid als antwoord op een aantal hardnekkige maatschappelijke problemen. Ontkoking is de tegenhanger van specialisatie en verwijst naar een integrale aanpak over de sectoren heen. Deze dringt zich steeds vaker op.

De **afdeling Zorg van de directie Mens** probeert alvast die ontkoking vorm te geven via haar nieuwe organisatievorm en door de clustering binnen één dienst van de werkingen rond geestelijke gezondheid, handicap, ouderen, eerstelijnsgezondheidszorg en (zorg)wonen. De doelstelling: een integraal zorgbeleid in de provincie. Concreet willen wij dit in 2012 doen door:

- het gemeenschappelijk opvolgen van beleidsontwikkelingen binnen diverse sectoren (handicap, ouderen, geestelijke gezondheid, eerstelijnsgezondheidszorg en relatie wonen-zorg);
- het stimuleren van aandacht voor ‘zorg’ in verschillende relevante beleidsdomeinen op provinciaal en (boven)lokaal niveau;
- het initiëren van samenwerking tussen diensten in de eigen afdeling ‘Levenskwaliteit en Zorg’, de andere afdelingen in de directie Mens en relevante (externe) partners in het werkveld;
- het uitbouwen en onderhouden van de communicatie met de sector via verschillende communicatiekanalen.

Het eerder genoemde project rond Intrafamiliaal geweld is een uniek voorbeeld van **intersectoraal** informeren en van samenwerking tussen justitie, politie en verschillende gezondheids- en welzijnsactoren

Ontkoking staat ook centraal in het reeds besproken reglement dat de samenwerking beoogt tussen de Centra Geestelijke Gezondheid (CGG) en de woon- en zorgcentra. (zie punt 4.2.2.)

Reeds in 2010 keurde de provincieraad het ‘Provinciale subsidiereglement voor het stimuleren van projecten waarin de relatie wonen en zorg centraal staat’ (LSM) goed. Het reglement voorziet in een investeringssubsidie voor woonzorgprojecten. Hierbij streven we naar het realiseren van het concept van assistentiewoningen voor alle doelgroepen en specifiek voor personen met een zorgbehoefte. In samenwerking met het Toegankelijkheidsbureau worden voorzieningen getoetst aan de mate van toegankelijkheid voor personen met een beperking (zie punt 5.2.1.). Het reglement gaat in 2012 voort op de ingeslagen weg en ligt volledig in de lijn van het woon-zorgdecreet.

Ook het provinciale stimuleringsbeleid inzake **residentiële woonwagenterreinen** toont aan dat sterk verschillende diensten en organisaties hecht kunnen samenwerken. Samen met de provinciale diensten Wonen en Ruimtelijke Ordening zet het Provinciale Integratiecentrum (PRIC) een intersectorale samenwerking in de steigers. Op basis van de ervaringen met doortrekkende groepen gaan we na of specifieke ondersteuning op maat van gemeenten mogelijk en gewenst is. Hierbij volgen we strikt de ontwerpen van het nieuwe Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen: eventuele wijzigingen met betrekking tot doortrekkersterreinen en residentiële woonwagenterreinen worden onder de loep genomen. Samenwerking met de provinciale diensten voor ruimtelijke ordening ligt dus voor de hand.

In 2012 vernieuwt het PRIC bovendien zijn werking rond interculturalisering voor vier sectoren: overheid (provincie & gemeenten), onderwijs, zorg & welzijn, arbeidsmarkt. De nadruk ligt op een verdere expertiseopbouw, en dit op een **project-** en planmatige manier. In de zorg- en welzijnsector worden twee nieuwe projecten opgestart:

- Uitwerking van een traject rond eergebonden of intrafamiliaal geweld met de Limburgse vluchthuizen;
- Uitwerking van een aanbod inzake intergenerationale solidariteit (o.a. een studiedag omtrent allochtone ouderen en de zorgsector in samenwerking met de LIR, de Limburgse Integratieraad).

5.3. **Het federale bestuursniveau**

De geestelijke gezondheidszorg vormt een goed voorbeeld van de afstemming met het federale bestuursniveau. Er staat een grondige reorganisatie op stapel omdat **artikel 107 van de Ziekenhuiswet** sinds vorig jaar bepaalt dat ziekenhuizen voortaan psychiatrische bedden buiten gebruik kunnen stellen met behoud van de financiering. Dit 'artikel 107' van de ziekenhuiswet biedt met andere woorden de mogelijkheid om residentiële zorg af te bouwen en te vervangen door (intensieve) ambulante zorg aan huis. Artikel 107 past in een nieuwe globale visie op geestelijke gezondheidszorg. Deze visie legt sterk de nadruk op netwerking en samenwerking met de eerste lijn. In uitvoering van dit artikel 107 slagen we er dus in om met behulp van federale middelen een verschuiving te realiseren van intramurale psychiatrische initiatieven naar initiatieven omtrent thuisgezondheidszorg. Denken we aan de netwerken 'Regionaal Limburgs Initiatief CGG Zuid-West & West-Limburg' (RELING) en Netwerk Oost-Limburg (NOOLIM). We volgen dit op in nauw overleg met SPIL. Sensibilisering en beeldvorming bij de brede bevolking is een specifieke taak die we kunnen opnemen in 2012.

Ook op het maatschappelijk erg relevante beleidsdomein van de ontwikkelings-samenwerking neemt de provincie Limburg geruime tijd haar verantwoordelijkheid op met het programma 'Kleur Bekennen'.

'Kleur Bekennen' is een educatieve campagne om mondiale vorming en actief wereldburgerschap in het onderwijs te promoten, te stimuleren en te ondersteunen. De campagne kadert in een samenwerking van de Belgische Technische Coöperatie (BTC), de Minister van Ontwikkelingssamenwerking, de Belgische diensten voor ontwikkelingssamenwerking, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en talrijke NGO's en educatieve organisaties.

Het project geeft scholen die mondiale thema's opnemen in hun pedagogische opdracht een duwtje in de rug. Veel leerkrachten putten inspiratie uit de website van Kleur Bekennen om de eindtermen over wereldoriëntatie te realiseren. Kleur Bekennen overkoepelt tevens een ruime waaier van nascholingen voor leerkrachten en studenten uit de lerarenopleiding. In 2012 halen we op dit vlak de banden aan met het provinciale onderwijsbeleid, vooral met het project 'Kleur Bekennen-KIDS' voor jongere scholieren.

5.4. Het Europese bestuursniveau

De provinciale dienst Gezondheid is actief binnen de **Strategische Begeleidingsgroep Gezondheid** van de Euregio Maas Rijn (EMR). Deze begeleidingsgroep behandelt verschillende aspecten in de toekomststrategie voor het thema 'gezondheid' en zet deze strategieën om in concrete uitvoeringsstappen. Het gaat om projecten rond overgewicht bij jongeren en rond preventie van infectieziekten door de ziekenhuisbacterie MRSA.

Daarnaast vermelden we nogmaals het **Europese project inzake de aanpak van (intra)familiaal geweld**. Dit project wil de aanpak van dit complexe maatschappelijke thema in de Europese lidstaten optimaliseren **op basis van het Limburgse model**.

Samen met nationale en internationale partners ontwikkelt het provinciebestuur in 2012 een programma rond (intra)familiaal geweld, i.s.m. de wereld van politie en justitie. We zetten een schoolproject op rond gezonde relaties, werken een innoverend 'plegerproject' uit en blijven de Limburgse Onthaalpunten Partnergeweld binnen de CAW's ondersteunen. Dit alles gebeurt in een Europees kader.